DE MEESTE STEMMEN GELDEN NIET

SANDER HEIJNE

DE MEESTE STEMMEN GELDEN NIET

WAAROM DE POLITIEK ONS BLIJFT TELEURSTELLEN

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Eerste druk, september 2025

© 2025 Sander Heijne

Omslagontwerp Rempedaal/Dog and Pony
Typografie binnenwerk Elgraphic
Auteursfoto Merlijn Doomernik
Productiebegeleiding Tim Beijer
Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 933 3926 2
NUR 740

www.uitgeverijpluim.nl
www.sanderheijne.nl

Geen enkel deel van dit boek mag worden gebruikt voor het trainen van kunstmatige intelligentie.

INHOUD

Proloog 15

I Onder vuur 41
II De Anatomische les 59
III Waarom heb ik nooit iemand gedood en mijn opa wel? 77
IV Revoluties 115
V De democratie is dood 169
VI Waarom de politiek ons blijft teleurstellen 201

Epiloog. De mens tegen de mensheid 215
Dankwoord 231
Literatuurlijst 233

Als je wil dat een revolutie slaagt, moet je eerst bedenken wat je wil behouden.

de·mo·cra·tie (de (v); meervoud: democratieën)

1 .staat(svorm) die aan het hele volk invloed op de regering toekent; parlementaire democratie: democratie waarin de regering verantwoording verschuldigd is aan een parlement van door het volk gekozen vertegenwoordigers

Bron: *Van Dale*

NOOT VAN DE AUTEUR

Dit boek is geen poging om je in het ene of het andere politieke kamp te trekken. Het mooie van leven in vrijheid is dat we het in goede harmonie hartgrondig oneens met elkaar mogen zijn.

Dat wil zeggen, tot op zekere hoogte.

Sander Heijne

Voor Havard en Vesper

PROLOOG

De laatste jaren bekruipt mij steeds vaker het gevoel dat wij ongemerkt onze democratische manier van leven aan het verliezen zijn. Dat we zo in de ban zijn van onze banen, huizen, vakanties, socials, relaties en auto's dat het ons ontgaat hoe het fundament onder onze vrije samenleving afbrokkelt.

Net als bij een stuk kaas moeten we de uiterste houdbaarheidsdatum van de democratie niet al te precies proberen te bepalen. Zoals kaas niet om klokslag middernacht plots bedorven is, zijn we onze democratie niet van het ene op het andere moment kwijt. Het is eerder een geleidelijk proces. De optelsom van onderbuikgevoelens, onderling wantrouwen, veranderende (politieke) omgangsvormen en schijnbaar onschuldige wetswijzigingen.

Het is de opkomst van een generatie politici die zich niet langer laat leiden door feiten of fatsoen. Het zijn de grote bedrijven en hun aandeelhouders die de leefwereld van onze kinderen naar de gallemiezen helpen, omdat ze daar hier en nu een goede boterham aan kunnen verdienen.

Het is een medialandschap waarin de traditionele kwaliteitspers zo bang is om 'links' te worden genoemd dat ze zichzelf tegen beter weten in blijft positioneren als een neutraal doorgeefluik van standpunten. Zelfs wanneer het flagrante onzin betreft. Het zijn populaire tv-zenders die politiek hebben gedegradeerd tot plat entertainment dat je evengoed kunt laten becommentariëren door een paar populistische miljonairs, die iedere politicus die een beroep doet op solidariteit wegzetten als 'een gevaar voor het land'. Het is het totale gebrek aan ambitie van diezelfde commentatoren om in maatschappelijke discussies of politieke debatten feit en fictie van elkaar te scheiden, waarmee ze hun verantwoordelijkheid ontlopen om kijkers van betrouwbare, geverifieerde informatie te voorzien.

Het zijn de techondernemers die miljardair werden door onze aandacht te kapitaliseren, zonder zich verder te bekommeren om de sociale ontwrichting die hun platformen aanrichten. Het is de beleidsmatige uitholling van ons schoolsysteem dat steeds meer laaggeletterden aflevert, waardoor onze kinderen zelfs de meest basale voorwaarde missen om zich te ontpoppen tot geïnformeerde, kritische burgers.

Het zijn de durfkapitalisten die woningen onder de neus van starters wegkapen, om zelf slapend (nog) rijk(er) te worden over de ruggen van hardwerkende huurders. Het zijn de consumenten die zich gewillig laten verleiden tot de aankoop van allerhande spulletjes, zonder ooit de voldoening te vinden die marketeers hun beloofden. Het zijn de premiers en presidenten die zich door God noch gebod laten weerhouden van het bombarderen van weerloze mannen, vrou-

wen en kinderen. Of die wegkijken wanneer hun bondgenoten dit doen.

Het zijn de kiezers die zich niet wezenlijk informeren voor ze naar het stemhokje gaan. Steeds vaker brengen ze hun stem uit op basis van halve waarheden en hele leugens. Om bij een volgende verkiezing nog weer verder te radicaliseren, wanneer is gebleken dat de vorige verlosser zijn beloftes niet heeft kunnen waarmaken.

Maar we zijn het ook zelf. Wij goedwillende, redelijke mensen, die het allemaal hoofdschuddend aanzien, maar het ondertussen wel laten gebeuren.

SUPERHELD

Soms lukt het me kortstondig om mijn onrust te onderdrukken. Dan vertel ik mezelf dat ik er niet alleen zo in sta. We kunnen de wereld heus beter maken, we hoeven alleen maar met elkaar te besluiten dat we dat willen. We leven tenslotte in een democratie.

Historisch valt er veel te zeggen voor deze stelling. Onze democratie is de afgelopen eeuw bijzonder veerkrachtig gebleken. Als een ware superheld heeft de democratie het moorddadige nationaalsocialisme van Adolf Hitler helpen verslaan om vervolgens als een ware verleider de Sovjetburger los te weken van de dictatuur van het proletariaat. Ondertussen heeft ze in ons deel van de wereld arbeiders bevrijd uit de sloppen, vrouwen van het aanrecht en minderheden uit de verdrukking. De democratie heeft het huwelijk opengesteld voor stellen van hetzelfde geslacht, vrouwen zeggenschap gegeven over hun baarmoeder. Ou-

deren voorzien van een pensioen. Kinderen van gratis onderwijs. Gelovigen van het recht om hun geloof te praktiseren. Ongelovigen de ruimte om de kerk de rug toe te keren.

Zelfs dieren en ecosystemen hebben de afgelopen decennia langs democratische weg (iets) meer rechten gekregen. Kalveren mogen niet langer worden gehouden in kisten, kippen niet in legbatterijen. Ook het fokken van nertsen om hun pels is nu verboden. In Spanje en Nieuw-Zeeland hebben respectievelijk de lagune Mar Menor en de rivier Whanganui het recht gekregen om niet langer vervuild te worden.

Een kleine eeuw democratisch bestuur heeft onze landen bovendien schathemelrijk gemaakt. Vandaag de dag, in ons deel van de wereld, hebben wij een levensstandaard waar onze overgrootouders op hun modderige akkertjes of in hun stinkende fabrieken nog niet eens van durfden te dromen.

Natuurlijk kunnen we hiertegen inbrengen dat we onze welvaart deels hebben gebouwd op de uitputting van natuurlijke hulpbronnen en de uitbuiting van arbeiders in de derde wereld. Dit is niet onwaar, onze democratieën zijn verre van perfect. Zo kost het inwoners van democratieën weinig moeite om weg te kijken van het lot van soortgenoten die niet over dezelfde burgerrechten beschikken. Dit was al waar voor de oude Atheners, wier economie draaide op de slavenarbeid van overwonnen 'barbaren'. En het is nog steeds waar in onze tijd. We hebben onze welvaart deels gebouwd op de uitbuiting van rechteloze arbeidskrachten in Aziatische sweatshops en kinderarbeid in levensgevaarlijke Afrikaanse mijnen.